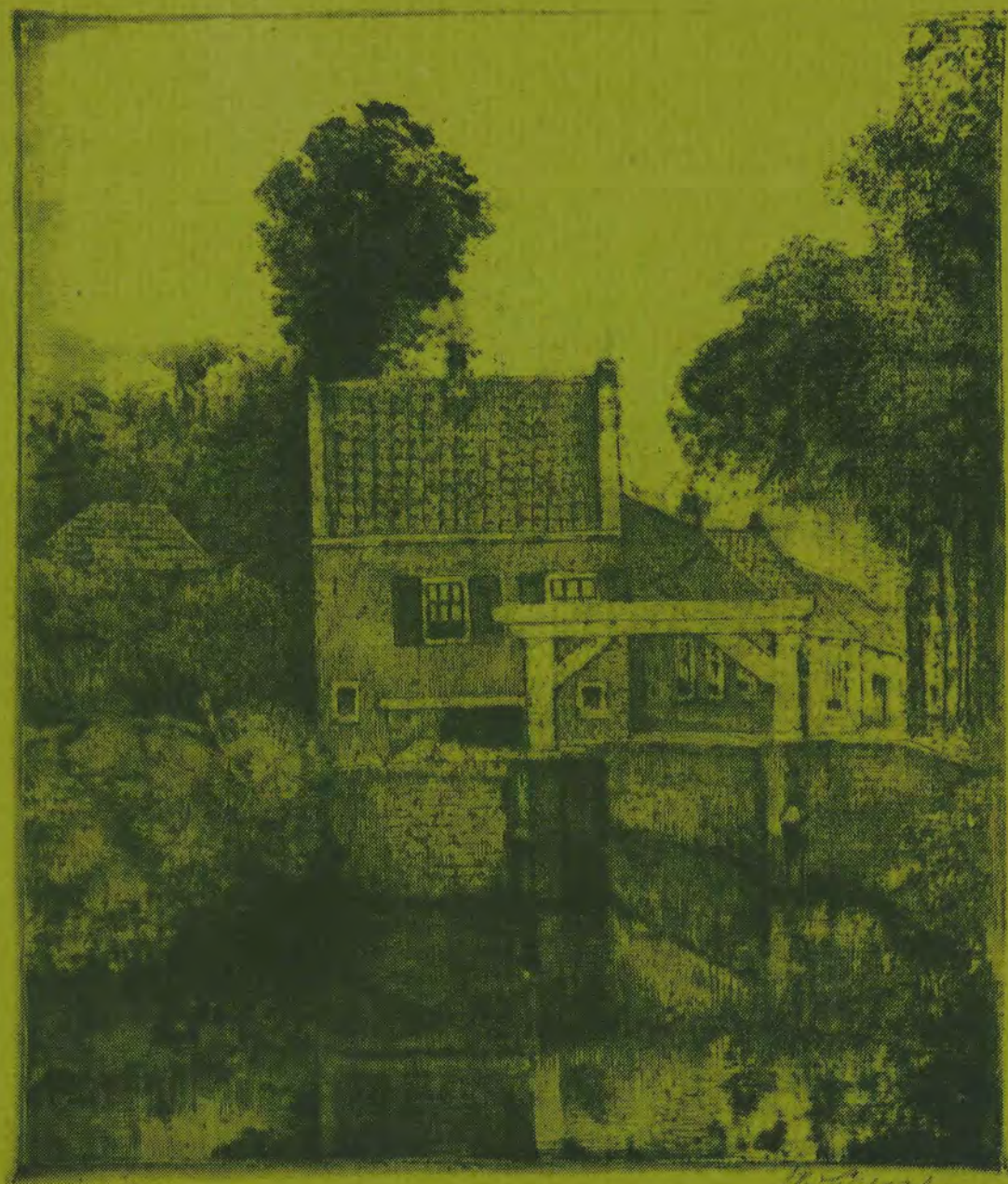

Historische Kring Maarssen

Wilt U...

- een huis, bungalow, flat of boerderij kopen of verkopen?
- een taxatie laten verrichten door beëdigde taxateurs?
- een passende verzekering sluiten?
- een financiering of hypotheek nemen?
- of alleen een persoonlijk advies over deze zaken?

makelaardij in onroerende goederen bv
raadhuisstraat 21a maarssen tel 03465 - 64644
duivenkamp 739 maarssenbroek tel 03465 - 67791

UW MAKELAAR

RADIO

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1

Maarssen - Telefoon 03465 - 62081

**Goud en zilver kopen
is een kwestie van
vertrouwen!**

**KIES DAAROM:
JUWELIER - HORLOGER**

berk

Kaatsbaan 28 - Maarssen - Telefoon 03465 - 61806

Orgaan van de „Historische Kring Maarssen”

(Opgericht 11 sept. 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918)

Verschijnt 4 x per jaar

Bestuur

Drs. D. Dekker, voorzitter
J. H. Sagel, secretaris
Schokkingstraat 17, 3601 XK Maarssen
Tel. : 03465-61457
N. van Tricht, penningmeester
giro: 2907376

Mevr. A. H. Hogenhout-Hofman
Mevr. S. W. Talen-Stoker
A. de Zwart
Mevr. J. G. Zwijns-Brink

Redactie

J. N. Servaas, D. Dekker en A. de Zwart
Redactie-administratie: J. F. Besier, Kemperstraat 2, 3601 WK Maarssen.

Kringnieuws

1. LEZING

Met het verschijnen van dit septembernummer is voor de Kring weer het nieuwe seizoen van lezingen, dia-avonden, cursussen en excursies begonnen.

Hoewel soms moeilijk te realiseren hoopt het bestuur er ook nu weer in te slagen een aantal interessante avonden, waarop de geschiedenis van Maarssen en omgeving centraal staat, te kunnen organiseren.

We beginnen daarom op maandag 8 oktober '79 om 20.00 uur in de Open Hof te Maarssen met een lezing over de Vechtstreek door de heer De Bruin uit De Meern.

De heer De Bruin, oud directeur van de landbouwschool in Breukelen, zal op deze avond een lezing met dia's verzorgen over de buitenplaatsen aan de Vecht.

Speciale aandacht zal besteed worden aan de tuinarchitectuur van deze buitens.

2. CURSUS PALEOGRAFIE

Gedurende de afgelopen twee jaren heeft ons lid de heer Jütte uit Breukelen met groot enthousiasme een groep van onze leden les gegeven in het lezen en ontcijferen van oude handschriften. Deze cursus paleografie werd door de deelnemers bijzonder gewaardeerd en zou volgens hen zeker voor herhaling vatbaar zijn.

Het doet ons dan ook veel genoegen dat wij de heer Jütte bereid hebben gevonden indien er voldoende belangstelling bestaat (minimaal 15 personen) opnieuw een cursus te willen geven. In principe kan een ieder, dus ook zonder hogere scholen als vooropleiding, aan deze cursus deelnemen.

Noodzakelijk is echter wel interesse in geschiedenis, zin in puzzelen en de animo wat huiswerk te maken.

Een ieder die bezig is met het verzamelen van gegevens over zijn voorouders (genealogie) komt eigenlijk haast vanzelf in een stadium dat voor het lezen der oude acten, doopboeken e. d. een cursus paleografie onontbeerlijk is.

De lessen, 1½ à 2 uur per keer, worden éénmaal per veertien dagen op een avond in Maarssen gegeven en de kosten zijn ongeveer f 25,- per jaar.

Aanvang begin november a. s.

Inlichtingen kunnen ook nog gevraagd worden bij mevrouw Hogenhout te Tienhoven.

Tel. : 03469-374. Aanmeldingen liefst per briefkaart aan het secretariaat: Schokking-

straat 17, 3601 XK Maarssen. Tel. : 03465-61457.

3. NIEUWE ACTIVITEITEN

Het bestuur zou gaarne weten of er leden zijn die het aandurven zelf een lezing te houden, iets willen publiceren in het Periodiek of iets anders zouden willen organiseren. Verder vragen wij ons af of er wellicht behoefte bestaat aan herhaling van één of meerdere van onze eerdere activiteiten. Heeft U ideeën, neem dan eens contact op met één der bestuursleden.

4. VERZENDING PERIODIEK

De postverzending van het Periodiek blijkt erg goed te verlopen. Heeft U echter klachten, is het adres niet juist of gaat U verhuizen, laat U dit dan a. u. b. snel weten aan het secretariaat, tel: 61457.

U bespaart er ons en Uzelf een hoop narigheid mee.

J. H. Sagel (secretaris).

Op Goudestein in 1768

De dag-kasboek aantekeningen van Mr. J. E. Huijdecoper

Het is eigenlijk hoogst onbehoorlijk, als je zonder toestemming van de eigenaar zijn kasboek raadpleegt en... je maakt het zeker te bont als je gaat publiceren wat je daarin gelezen hebt. En toch zullen we, zij het met enige schroom, inbreuk maken op deze algemeen geldende fatsoensnormen. We willen immers over de geschiedenis van Maarssen schrijven? Bovendien heeft de echtgenote van een van de achterkleinkinderen van de eigenaar ons toestemming gegeven, want mevr. A. C. Huijdecoper van Maarsseveen-Kamphuis gaf ons het kasboek van Mr. J. E. Huijdecoper, Heere van Maarsseveen en Neerdijk in bruikleen, met de wetenschap, dat we over het kasboek zouden schrijven in ons periodiek. Het kasboek is een comptoir-almanak. Het eerste deel van deze samenstelling, comptoir, kunnen we het beste vertalen met het woord koopmansboek. Onze almanak is doorschoten met 48 onbedrukte bladzijden.

Op de titelpagina lezen we:

d'Erven Stichters Comptoir Almanach

Op 't Schrikkel-Jaar onzes Heeren Jesu Christi, 1768

Voorsien met alle de Jaar-, Paarden-, Beesten- en Leer-markten.

Alsmede de Vacanties, het varen der trek-schuyten en beurt-schepen, het Reijssen der Posten etc.

Nevens de Maans Op en Ondergangh.

Door Dirk Jansz. van Dam.

Het is gedrukt in Amsterdam bij d'Ervgenamen van de Wed. C. Stichter op 't Rokin bij de Gapersteeg.

Op één van de inliggende rekeningen worden we gewaar, dat het comptoir gebruikt werd door Mr. J. E. Huijdecoper, een broer van W. Huijdecoper, die op de leeftijd van 10 jaar en 8 maanden de eerste steen legde van het huidige Goudestein in het jaar 1754. Mr. Jan Elias Huijdecoper is geboren op 8 januari 1735. Hij trouwde op 26 juli 1763 met Isabella Agnete van Lockhorst, die echter reeds op 25 december 1764 kwam te overlijden. Hij is dus weduwnaar als hij in januari 1768 bij de ontvangsten schrijft:

van Moeder een nieuwjaar

f 14

en bij de uitgaven:

aan nieuwjaargaven aan de deur

f 8 en 8 stuivers

aan 6 neefjes en nigjes

f 42

Nauwkeurigheid is niet zijn beste eigenschap. Doorhalingen en boekingen van uitgaven op de debetzijde geven extra moeilijkheden bij het ontcijferen van het slecht leesbare, verbleekte, schrift en van de vele afkortingen. Maar beperken we ons in het begin tot de uitgaven die het dagelijkse leven betreffen, dan komen we veel te weten over het wel en wee op Goudestein in 1768. Zo vinden we, waarschijnlijk, veel "wel" bij de uitgaven die hij

onregelmatig rubriceert in: Extra, Jagt, Lijfgoederen, Stal, Huishouding en Meubelen. Onder Extra vinden we de "reijtsjes". In januari maakt hij een reisje naar Den Haag:

4 paarden v. Haarl. 3 dag	f 36
verteert	f 10 en 10 stuivers
fooijsjes	f 2
huerkoets	f 4 en 6 stuivers
paarden, verteert te Haarl.	f 4 en 10 stuivers
vragt van den tol etc	f 3 en 2½ stuivers.

(Zo nodig zullen we in het vervolg voor de duidelijkheid de spelling aanpassen aan onze hedendaagse spelling). We moeten aannemen dat hij via Haarlem naar Den Haag is gereisd en in Haarlem zijn eigen paarden heeft verwisseld voor huurpaarden. In Haarlem had hij een huis, want in mei vinden we bij de ontvangsten:

van de koopsom van 't huijs te Haarlem f 44.000

Het is in januari winters weer, want onder de rubriek "stal" lezen we:

3 maal scherpen f 5 en 8 stuivers.

Scherpen betekent: de paarden op scherp zetten voor de gladde wegen, met gescherpte hoefijzers beslaan.

In februari maakt hij weer een reisje naar Den Haag:

met de postwagen	f 9 en 7 stuivers
verteerd in het logement	f 7 en 10 stuivers
huurkoetsier 1½ dag in fargon naar Haarlem	f 20

fargon = fourgon = wagen bestemd voor zware vrachten, legerwagen

een gootspenning aan knecht f 3
(gehuert voor f 79 met wasgelt)

Deze boeking behoeft waarschijnlijk nadere uitleg. De uitdrukking: de goots- of goospenning geven betekent een huurcontract met een dienstbode of knecht sluiten. Goospenning is samengetrokken uit godespenninc = een penning om Godswil geven; het is het handgeld dat een dienstbode of knecht voor zijn "verhuur" ontvangt, meestal 5% van de huur, maar vroeger altijd f 3.

Ook in februari:

aan een koetsier, gehuert voor f 100 incl. wasgeld
goospenning f 3.

Vervolgen we met de uitgaven voor de reis:

te Haarlem verteerd van 22 tot 29 Febr.	f 33
mijn paarden dito dito	f 16 10 st.

Ook in maart is Huijdecoper weer in Den Haag, Haarlem en Amsterdam:

Logem. in den Haag	f 4	12 st.
Logem. te Haarlem van 1 tot 7 Maart	f 13	18 st.
Stalmeester voor mijn paarden	f 15	6 st.
Aan de koetsier noodhulp voor het rijden en verschot	f 3	10 st.
Stalmeester van 10 Maart tot 17, 8 nachten	f 19	2 st.
21 Maart in 't Vlies tot 14 maart	f 23	
In 't Vlies voor de knechts tot 21 Maart inclus	f 11	9 st.
Stalmeester tot dito	f 9	10 st.
een fargon heen en weder naar Amst.	f 6	

Opmerking: in 't Vlies betekent zeer waarschijnlijk in het Gulden Vlies, een logement in Amsterdam.

29 Maart vertering van de knechts in 't Vlies tot ultim. Maart	f 5	12 st.
2 huerpaarden naar As. = Amsterdam	f 9	
een huerfargon naar Amsterdam	f 6	

We mogen vaststellen dat deze reisjes geen snoeppreises waren maar in verband stonden met zijn werkzaamheden in Amsterdam en met de voorbereidingen van zijn tweede huwelijk, waarover we later in dit artikel meer zullen schrijven.

Laten we eerst maar beginnen met boekingen die reeds bij eerste lezing interessant zijn en al of niet gerubriceerd werden onder Extra en Lijfgoederen:

Pruikemaker	f 30	
Hoedemaker	f 30	10 st.
Juffrouw Fontijn, een muggenet	f 4	
Een rekening van een degen	f 75	
Een zakjes (?) pruik	f 10	10 st.
Aan mijn ijzeren bedje eenige reparatie	f 5	14 st.
Een paar zijden kousen	f 7	15 st.
De juwelier Potier op rekening	f 4000	
Aan turf voor een oud man	f 5	10 st.
Aan Kemmers voor zijn dochter (opm. kammen om wol te kammen)	f 5	
Sang de bokaal voor de ?	f 6	

Opmerking: Jacob Sang was tussen 1752 en 1768 werkzaam als glasgraveur. Zijn creaties werden wereldberoemd.

Voor drie vierendele boter van Agtienhove f 60

Opmerking: drie vierde deel van een vat boter.

Aan de Hr. Hastring voor 1/4 boot Malga wijn f 46 7 st.

Opmerking: waarschijnlijk moet het Malaga zijn; boot of bote = ton.

Als je boven je artikel schrijft: Op Goudestein en je hebt te maken met een kasboek van een magistraat, die voor zijn werk waarschijnlijk ook zijn domicilie had in Amsterdam of elders, is het begrijpelijk dat je aanwijzingen (namen) zoekt, die aangeven dat het kasboek werkelijk betrekking heeft op het leven op Goudestein. Die aanwijzingen zijn talrijk. Bij de ontvangsten in februari staat:

van vier bomen hier verkogt	f 4
van Outshoorn voor twee percelen	
eijkebomen	f 30
van Heijn Mommenhof van 1 perceel	
lindebomen	f 5
van Brans landhuur	f 55
van Egb. v. d. Manden landhuur	f 46
van J. v. Seldenrijk landhuur	f 71

De gespatieerde namen behoren aan inwoners van Maarssen en Maarsseveen uit 1768. Het woordje hier spreekt voor zichzelf.

Bij de uitgaven:

spitten in de lanen 290 R. à 6 duijten f 10 17 st. 8 penn.

Opmerking: "In de Lanen" wordt ook nu nog gebruikt om Klokjeslaan en omgeving aan te duiden.

Op Goudestein wonen hield in dat er hulpkrachten nodig waren om dit mogelijk te maken, huisknechten en dienstboden die toen, althans in het kasboek, aangeduid werden met het Franse woord domestieken. In mei staat er bij de uitgaven:

Domestieke Huren: Gerrit	f 55
Jan	f 40
Anna	f 50
Josijn	f 30
Marijtje	f 30
Dina	f 30
Heijn de schipper (voor het jagt)	f 56

In november wordt de tweede helft voor de jaarlijkse huur van hun krachten betaald:

Domestieke Huren: Gerrit	f 55	
Jan	f 40	
Anna	f 50	
Josijn	f 35	
Marijtje	f 33	
Dina	f 30	
Hendrik	f 37	10 st.

De domestieken, de knechts, droegen blijkbaar evenals de vrouwelijke domestieken, kleding waardoor ze er als knechts uitzagen. Op een van de laatste bladzijden van de comptoir-almanach staat:

April aan twee knechtshoeden	f 27	15 st.
------------------------------	------	--------

Heijn de schipper van het jagt (jacht) staat er bij het rijtje domestieken van november niet meer bij. Misschien werd hij vervangen door Hannes. In ieder geval komen uitgaven voor het jacht herhaaldelijk voor in het kasboek:

aan 't jagt	f 76	7 st.
Maart schipper onkosten van 't jagt naar Amsterdam	f 13	2 st. 12 penn.

Ook de Moeder van Huijdecoper heeft een jacht:

Maart	schipper voor giek en boom op Moeders jagt	f 6	16 st.
Juli	voor het jagt naar Rotterdam voor Moeder verschoten (betaald)	f 5	3 st.
	aan 't jagt van Maarssen	f 12	7 st.
Aug.	aan de hofmeester op 't jagt wegens de reis naar Zeeland, met fooitje	f 158	
	schipper dito	f 21	
	jagt van de raad terug	f 10	10 st.
	verdere onkosten van de reis: verteerd in Zeeland, 2 herbergen	f 9	2 st.
	Huurkoets te Dort	f 4	10 st.
	Kruiers en slepers etc. samen	f 18	

Zoals reeds eerder vermeld, hertrouwde Mr. J. E. Huijdecoper en wel op 24 april 1768 met Anna Elisabeth van Schuijlenburgh, de weduwe van Mr. Nicolaas Dierquens. Zij was niet onbemiddeld, want op 9 november boekt Huijdecoper bij de Ontvangsten:

Interessen van de Landgoederen van
mijn vrouw aan de Bilt f 205 2 st.

De kosten van het huwelijk zijn zo gedetailleerd weergegeven, dat het mogelijk wordt
meer dan een vage voorstelling van de trouwpartij te maken.

April Onkosten met het trouwen:
voor het schrijven der gedrukte brieven f 5 5 st.
de klerken van de notaris f 3
voor het cf. (certificaat) van het
aantekenen in Huijs f 28
de koster voor het brengen van het
boek f 3
aan het brieven posten etc. f 8 10 st.
bij Fl. geeten 10. 10, bij van Lennep
5. 5, bij Moeder 14, Huijgens 5. 5,
Heemskerk 21

Opmerking: we gissen: bezoeken aan de bureu.

aan de knechts voor het oppassen
van het bezoek f 9
op de Landschuijt, een fooi f 14
de kok, rekening en fooi f 45
aan de koster van de kerk f 21
de knechts f 3
aan armen f 52 10 st.
Galle, een rekening voor zegels en
salaris f 149
aan de bode voor huwel. zaken
rekening en footje f 46
aan Le Roi voor een "goude orlogie-
ketting" f 80
nog aan Baars - op de landschuijt f 6
aan mijn vrouw voor haar huisboekje f 22 5 st. 8 penn.
voor 4 rekeningen f 67 7 st.
aan een rek. f 8 8 st.
voor de plaatsen in de kerk f 4 19 st.
brengen van de koets en 2 meiden
naar den Haag f 12 10 st.
aan mevrouw voor huur van 2 domes-
ticken en (?) "bruijlofstukken" f 112 10 st.
aan de schipper Buijtenweg voor het
brengen van een lading goed van
Haarlem naar den Haag f 30 15 st. 8 penn.
Mei onkosten bij 't trouwen nog 6 domes-
ticken "bruijlofstukken" à 31 10 f 189
onkosten v. verhuizen aan de buurt
te Haarlem f 3
schipper groen f 36 8 st.
schipper? noppen? 2 vrachten f 79 3 st.
reisje van den Haag naar Haarlem en
terug in 't jagt f 17 8 st.
de bode voor 't opschrijven der mensen
bij de felicitatiën f 7
aan een "goudt orlogie sleuteltje" f 9.

Toch krijgen we de indruk dat vanaf juni de uitgaven eerder betrekking hebben op het
leven in Den Haag dan in Maarssen.

In mei koopt hij een huis

aan koopenningen met de onkosten van mijn
huijs f 31598. 9. 4

Als je een huis koopt, is het meestal de bedoeling dat je erin gaat wonen. Met "mijn" huis wordt Goudestein zeker niet bedoeld, dat was familiebezit. In Haarlem had hij zijn huis verkocht (zie begin van dit dagboekverhaal). We mogen aannemen dat het gekochte huis in Den Haag stond omdat hij daar werkzaam was als scheepsraad (zie eerder genoemde reis naar Zeeland). Bij de inkomsten vinden we in de tweede helft van het kasboek:

van 't Land voor 1/4 jaar tractement	f 300	
van 't Land voor de commissie van de Do- meijnen 77 dagen à 7. 6	f 80	6 st.
van 't Land voor presentiegeld Juli Augustus	f 100	

Ook deze uitgaven wijzen naar Den Haag als woonplaats, evenals de bij de onkosten voor het trouwen vermelde boeking:

brenge van de koets en 2 "meiden" naar den Haag.

Waarschijnlijk gingen deze dames het nieuw gekochte huis schoonmaken. In een modern kasboek zullen de uitgaven voor de auto niet ontbreken. In het kasboek van Huijdecoper nemen de uitgaven voor stal en paarden een zeer grote plaats in. Slechts enkele uitgaven ter vergelijking:

aan twee gekochte paarden	f 275	
rekening aan paardebeslag	f 3	3 st.
halstergeld voor 2 paarden	f 10	10 st.

Opmerking: haltergeld of halstergeld is oorspronkelijk het geld dat de koper voor de halster moet betalen waaraan hij het paard kan meenemen; later ook de fooi voor de knecht die het paard bij de verkoop laat draven en vasthoudt.

aan zemelen, olie en traan	f 3	11 st.
aan een rekening voor haver	f 23	11 st.

En verder vele rekeningen aan gras, hooi, wagemaker, koets, stijbeugels, sporen etc. We kunnen onmogelijk volledig zijn, niet alleen omdat we de ruimte missen, maar ook omdat we zonder andere bronnen vele boekingen en dan vooral de inkomsten niet kunnen verklaren. Waarschijnlijk is het interessant voor financiële experts om te lezen hoeveel interest Franse en Surinaamse obligaties opbrachten. Wij hebben noch de kennis, noch de belangstelling voor die inkomsten en uitgaven. Bovendien schreven we aan het begin dat we met enige schroom gingen publiceren en dat had natuurlijk invloed toen we een keuze maakten. Bij die keuze behoorden ook de uitgaven welke Mr. J. E. Huijdecoper - in 1785 werd hij burgemeester van Amsterdam - besteedde aan boeken. Hij had blijkbaar vele boeken, want hij betaalt in mei de knecht van Schouten voor het schikken van boeken. In januari vinden we een uitgave van f 60. 18 st. aan boeken, gekocht bij Boddens. In februari koopt hij boeken bij Esvelt voor f 9. 11 st. Van deze boeken vonden we de rekening. We juichten te vroeg want de boekverkoper was onvolledig met de namen van de auteurs. Toch verschaftte deze rekening enige aanwijzingen voor de geestelijke belangstelling van de eigenaar van het kasboek. Hij kocht:

1 Wijsgerige Landman	f -	16 st.
1 Leven van Wolff	f 1	10 st.

(Wolff kan zijn de leerling van de wijsgeer Leibniz of de echtgenoot van Betje Wolff, Ds A. Wolff, die over de bedijking van de Beemster schreef).

1 Leven der Nederlandsche Vorsten	f 3	
1 Natuurkundige Verhandeling	f -	18 st.
1 Gellert voorlezing	f -	4 st.

(waarschijnlijk Gellert die beroemd werd door zijn geïllustreerde fabelen en vertelsels).

1 van der Kemp, inwijdingsrede	f -	9 st.
--------------------------------	-----	-------

(F. A. van der Kemp, jurist, schreef o. a. over drostendiensten; tijdgenoot van Huijdecoper).

Verder nog enige uitgaven aan boeken, respectievelijk voor f 3. 12, f 31. 11 en f 19. De laatste rekening betrof een bijbel en een plan van Den Haag.

Na deze gedane arbeid zullen we de comptoir-almanach met dankzegging - hopelijk mede

namens de lezers (essen) - weer overhandigen aan Mevr. A. C. Huijdecoper van Maarsseveen.

Dick Dekker.

De geschiedenis van het Huis ter Meer III

Na het rampjaar 1672 bleef de ruïne van het Slot te Maarssen tot 17 januari 1678 eigendom van Adam van Lockhorst. Op genoemde datum ontving zijn zoon, ook een Adam, de ruïne als erfstuk. Ook deze Adam zag geen heil in het herbouwen van het geplunderde slot. Dat was eigenlijk niet zo vreemd, aangezien een kasteel in die tijd door de verbeterde kanonnen geen bestaansrecht meer had als verdedigingswerk.

Op 25 juni 1692 ontving Wijnand van Lockhorst deze erfenis, aangezien zijn broer Adam overleden was.

Bijna tien jaar later, op 23 mei 1702, erfde Vincent Maximiliaan van Lockhorst het slot van zijn broer Wijnand. Deze Vincent Maximiliaan liet, bijna op dezelfde plaats waar het kasteel gestaan had, een Buitenhuis naar Frans voorbeeld bouwen.

De bouw heeft ongeveer drie jaar geduurd en heeft samen met de aanleg van de tuinen voor die tijd een klein vermogen gekost. Alleen de tuinaanleg heeft ongeveer 500.000 gulden gekost.

Het nieuwe Huis ter Meer is het meest bekend door de overzichtsprent van Hendrik de Leth (afgebeeld in de 5e jaargang nr. 4). Het huis kreeg een typische bouwvorm. De voorzijde, naar het dorp gericht, kreeg twee smalle, een raam brede zijvleugels, die iets naar voren stonden, doch op gelijke hoogte met het hoofdgebouw bleven. Op de hoeken van deze zijvleugels zaten geblokte banden. Gunterstein te Breukelen heeft ongeveer dezelfde bouwtrant. Ook had de voorzijde, twee verdiepingen hoog, een ongewone verdeling voor die tijd, nl. een verdeling in zessen. Twee gelijke voordeuren, elk door ornamentalswerk, doorlopend tot boven aan de goot, omgeven, vormden de ingang tot het Huis. De indeling bestond verder uit: raam, deur, twee ramen, deur, raam. Midden op de goot stond een zeer fraai fronton, voorzien van een wapenschild van de Van Lockhorsten. Aan beide zijden van het fronton liep over de gehele breedte een balustrade, die onderbroken werd door omlijste dakvensters.

De achterzijde, vreemd genoeg uitzienende op de Vecht, had een uitspringend gedeelte van drie vensters (zie 3e jrg. nr. 2), versierd door prachtige ornamenten. Naast dat ge-

deelte stond aan beide zijden, de "zijdkanten" van vier ramen breed. De achterzijde, vanaf de Zandweg goed te zien, was nog mooier dan de voorzijde. Ook hier in de goot een prachtige balustrade met fraaie ornamenten. In 1772 beschreven als "een konstig bewerkte baluster, vol van beeld- en snijwerk".

De algehele vormgeving was naar Frans voorbeeld. In Frankrijk stonden in die tijd zeer veel fraaie buitens en kastelen en aangezien de Heren in Holland alles uit Frankrijk overnamen, was dit ook het geval met de nieuw te bouwen buitenhuizen. Het kasteel Gemeaux even boven Dijon gelegen, zou als voorbeeld diënd kunnen hebben.

De voor- en achterzijde waren kunstig versierd, de zijdkanten daarentegen waren geheel zonder verfraaiing. De gehele stijl was hoogst waarschijnlijk een schepping van Daniël Marot, die in die tijd een beslissende invloed had in Nederland. Ook was het Huis voorzien, als een der eerste in ons land, van zg. Engelse schuiframen, een unicum in die tijd.

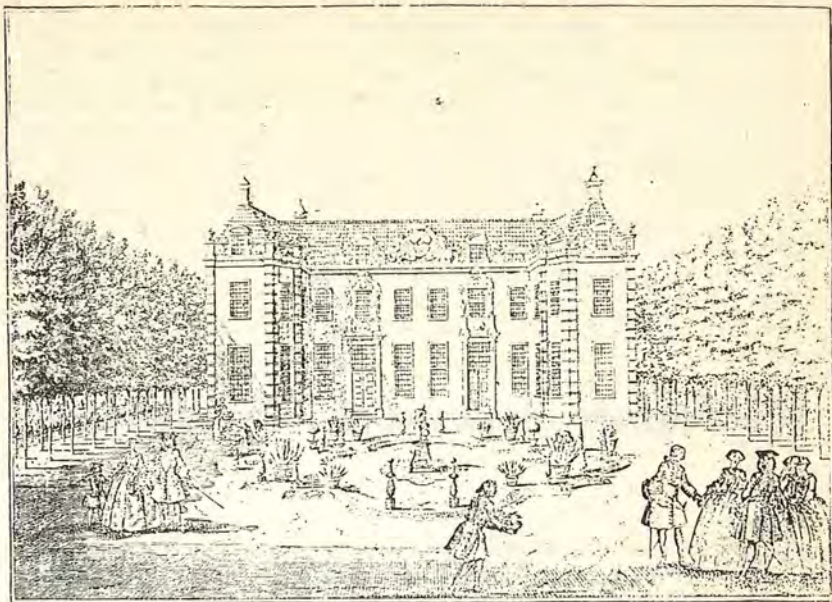
De brede marmeren gang was aan beide zijden versierd met meer dan levensgrote beeldwerken. Bij de sloping rond 1902 is het merendeel hiervan verkocht aan Engelse adel. Het gehele buiten was een aantrekkingspunt voor de amsterdamsche patriciërs, die met hun fraai versierde jachten en karossen deze plaats bezochten.

Zelfs Stadhouder Willem V bracht in 1772 een bezoek aan Ter Meer en het hoogtepunt was in 1768, toen Koning Christiaan VII van Denemarken met een gevolg van 59 personen een bezoek bracht aan dit fraaie buiten. Bijna veertig jaar heeft Vincent Maximiliaan kunnen genieten van de pracht en praal op zijn buitenplaats.

Op 18 juli 1740 kreeg zijn zoon Diederik, na het overlijden van zijn vader, de beschikking over het landgoed.

Vijftien jaar later, op 20 september 1755, erfde Johanna Maria, de dochter van Diederik het Huis ter Meer.

De gouden tijd van pracht en praal begint nu langzamerhand toch wel minder te worden en wanneer Agnes Geertruida na de dood van haar zuster Johanna Maria het buiten erft, is het onderhoud een dure zaak geworden. Het onderhoud van de tuin alleen vroeg jaarlijks

*Gezicht van het Huis van
Voren. | Vue de la Maison par
devant.*

een bedrag van 1000 dukaten.

Slechts vijf jaar heeft Johanna Maria kunnen genieten op haar buiten en met haar overlijden komt ook het einde aan het geslacht Lockhorst als bezitter van het Huis ter Meer. Op 24 december 1788 neemt het geslacht Van Tuyl van Serooskerken bezit van het Huis en wel als Diederik van Tuyl van Serooskerken erft van zijn nicht Agnes Geertruida van Lockhorst.

De Nederlandse Hervormde Kerk te Maarsse bezit nog een monumentaal erfstuk van Agnes Geertruida, namelijk het orgel in 1790 gebouwd. Onder het orgel, op het middelste paneel bevindt zich nog een medaillon, waarop het wapen staat van de Van Lockhorsten.

Het was ook voor Diederik niet te doen om de prachtige buitenplaats goed te onderhouden. In 1792 bood genoemde Diederik in een advertentie in de Utrechtse Courant verschillende grotwerken, fonteinen en andere monumentale bouwsels ter sloping aan. De restanten werden door de kinderen, die de school bezochten, die de Hervormde Kerk stond, gesloopt. Zij liepen door het grote inrijhek, staande tegenover de kerk, de grote laan door en kwamen op deze wijze bij de genoemde bouwsels. De waterleidinghuizen en het lood van de vele beelden bracht in die tijd een fors bedrag van ongeveer 17.000 gulden op. De grond aan de zuidzijde van de Kerk gelegen, werd even-

eens in die tijd verkocht.

Door het achterstallige onderhoud moest ook het Huis diverse fraaie versieringen missen. De schoorsteenkapen, de ornamenten boven het fronton en de tuinversieringen moesten gesloopt worden. Nog later werd zelfs de balustrade en de gehele halfcirkelvormige fronton er afgehaald. Een nieuw driehoekig fronton werd hiervoor in de plaats gezet. Ruim 50 jaar is Diederik van Tuyl van Serooskerke eigenaar geweest van dit Huis en na zijn dood werd zijn naamgenoot Mr. Diederik Reimond Philibert, Baron van Tuyl van Serooskerke, de nieuwe eigenaar. Dit tijdperk duurde tot 1 november 1853. Op deze datum kocht Mr. Evert du Marchie van Voorthuysen het Huis van voornoemde Diederik. Veertig jaar is Du Marchie eigenaar geweest en op 22 november 1894 wordt de laatste belangrijke eigenaar Jhr. Hendrick van Weede. Deze Minister Resident te Lisabon kocht het Huis van Du Marchie. Ook voor deze telg uit het oude geslacht Van Weede was het ondoenlijk om het vervallen huis te onderhouden en nieuw leven in te blazen.

Dan breekt de tijd aan van de handige lieden met de vooruitziende blik. Op 1 mei 1900 kopen Harmen de Wit, assuradeur en Johannes Spiering, timmerman, het Huis van de Jonkheer. Een jaar later, op 15 mei 1901 verkochten zij het weer met winst aan

een zekere Gerrit Kuurman, omschreven als "ene zekere grutter" uit Meppel. Deze Gerrit, met zijn broer Geert en Arend Jan Overdijkink, zonder beroep, vormden te samen het College van Commissarissen van de Hollandsche Bank voor Onroerende Goederen te Utrecht. Een week eerder, op 7 mei, was deze Bank door genoemde Heren opgericht, met hoogstwaarschijnlijk het duidelijke doel om het Buiten aan te kopen en te slopen. Het bijbehorende land werd in kavels verkocht en bestemd voor villa's en "burgerwoningen". Een kavel voor de zg. burger-

woning kwam op drie honderd gulden. Alleen al door de verkoop van de gesloopte antieke ornamenten en een gedeelte van de inrichting hadden deze commissarissen al bijna het aankoopbedrag terugverdiend. Een prachtig gobelin uit een van de grootste kamers bracht het vorstelijke bedrag van 6000 gulden op. Zo is helaas bedroevend genoeg een einde gemaakt aan een van de mooiste buitenplaatsen uit de Vechtstreek.

C. W. P. Bloemendaal.

Genealogische gegevens over enige Maarssense families

SODAAR

Op 5 juli 1805 trad te Amsterdam in het huwelijk Henry Sodaar, oud 40 jaar, geboren te Brussel, wiens ouders toen reeds overleden waren. Zijn drie jaar jongere vrouw Anna Margaretha van Velsen, was afkomstig uit Maarssen. Hij woonde toen in de Anjelierestraat. Waarschijnlijk woonden zij reeds bij elkaar, want bij het huwelijk wordt hun reeds in 1797 geboren zoon Pierre Paul erkend. Deze Pierre Paul was op 16. 7. 1797 in de Frans Katholieke Kerk te Amsterdam gedoopt, waarbij overigens Henry's naam gespeld werd als SAUDAR, terwijl zij Jeanne van Velsen heet. In het bezit van één van hun nakomelingen is nog een kistje, waarin een briefje gelegen had, waaruit bleek dat de oorspronkelijke eigenaresse het beroep van Marketenster uitgeoefend had en dat zij de respectabele leeftijd van 100 jaar bereikte. Dit klopte ook met de gegevens uit de Maarsse Burgerlijke Stand, waarin we vonden, dat zij op 19. 11. 1868 overleden was te Maarsseveen. Henry was reeds op 16. 6. 1812 te Maarssen overleden. In zijn overlijdensacte staat, dat zijn beroep kapperdamsmeester was. Behoorde hij tot een reizend toneelgezelschap? Aannemelijker is, gezien het beroep van zijn vrouw, dat hij tijdens de Bataafse omwenteling als Frans soldaat met de Patriotten meegekomen was. In 1805 werd hen nog een dochter geboren, die de naam Jeannette ontving. Zij noemt zich later Johanna.

Met deze beide kinderen trekt de familie naar de streek waar de moeder geboren was, vandaar dat Pierre Paul, die zichzelf Pieter noemt op 7. 6. 1821 te Maarsseveen huwt met Neeltje Verhoef, geb. 18. 1. 1798 te Maarsseveen, dochter van de visser Hendrik Verhoef

en zijn vrouw Gerritje Pot. Het echtpaar Sodaar-Verhoef kreeg 12 kinderen, waarvan er zeven jong overleden. Van de overgebleven vijf waren er drie meisjes en werden de jongens Arie, geb. 5. 7. 1823 en Pieter, geb. 1. 10. 1831 de stamvaders van de nu nog in deze streek voorkomende Sodaars.

VAN GINKEL

Enige tijd geleden verzocht men mij aan de hand van enkele oude papieren, de verwantschap uit te zoeken van de daarin genoemde personen. Het betrof een eigendomsbewijs van een smederij te Driebergen en een uittreksel van een testament, nl. dat van de op 26. 5. 1848 aldaar overleden smid Heymen van Selm. In dit testament kwam de bepaling voor, dat de erfenis zou zijn voor enkele met name genoemde neven en nichten in de derde graad, die 25 jaar na zijn dood nog in leven zouden zijn. Voordat het testament ten uitvoer gebracht kon worden, waren zij echter allen overleden, zodat de notaris voor de taak stond alle nakomelingen van hen op te sporen. Het ging uiteindelijk om de nakomelingen van zijn broers en zusters, te weten de broers Jochem (overl. 20. 5. 1820), Abraham en Jan. De zusters waren allen jong overleden, zonder nakomelingen. Onder de kinderen van Jan treffen we aan: Arrisje van Selm, geb. 7. 5. 1809, in 1855 gehuwd met Anthonie van Ginkel, geb. 1811 te Breukelen Nijenrode. Het echtpaar kreeg 14 kinderen, waaronder Jan Christiaan (die landbouwer te Abcoude werd; Joost (landbouwer te Maarsseveen); Arie (logementhouder in Maarn); Ernestus (landbouwer te Maarsseveen); Hendrika (geh. met Ferdinand

Het kistje van Anna Margaretha van Velzen, dat zij als marketenster steeds met zich meedroeg en waarin zij haar persoonlijke bezittingen bewaarde (Thans in het bezit van de heer H. Verhoef te Bilthoven).

Jan van der Geer, kastelein in Nieuw Loosdrecht); Grietje (geh. met Jan van Woudenberg, rietdekker te Vleuten); Gijsje (geh. met Gerrit van den Bosch, landbouwer te Abcoude). Het grote aantal Van Ginkels vooral, in de lanen, bewijst wel dat Arrisje of Ernstje van Selm een talrijk nageslacht

heeft. Het zou te ver voeren alles uitgebreid te behandelen, belanghebbenden kunnen altijd bij ondergetekende terecht.

R. Pos.

Erbarmelijke onderwijs toestanden op de school aan de Kerkweg in 1824

Reeds eerder (zie jaargang 4, no. 4) schreven we over de Maarssense dorpsschool aan de Kerkweg, waar meer dan 100 kinderen in één schoolvertrek bij één schoolmeester onderwijs genoten. Nu we meer brieven onder ogen hebben gekregen, kunnen we nauwkeurig aangeven hoe groot (klein) dat schoolvertrek was en hoe het was ingericht.

In de brief van 2 december 1824, gericht aan de schoolopziener van het eerste district in de provincie Utrecht, werden de volgende antwoorden gegeven op vragen over lengte, breedte en hoogte van het vertrek:

lang : 9 ellen en 6 palmen
breed : 5 ellen en 6 palmen
hoog : 4 ellen.

Bij het lezen van die getallen wrijf je je ogen uit en je leest het nog eens over; maar het staat er echt. Het zijn maten die nu bij een moderne huiskamer horen! We moeten dan bovendien aannemen, dat één el, 100 cm is. Een el is namelijk òf 69 cm (de lengte van de arm) òf 100 cm. In combinatie met palm (10 cm) zoals hier, betekent 1 el echter

doorgaans 100 cm. Het schoolvertrek was dus 9.60 m lang, 5.60 m breed en 4 m hoog en daar zaten volgens gedetailleerde opgaven in 1824 één honderd en twintig kinderen in en in 1826 zelfs één honderd en zestig!! met de geruststellende aantekening dat soms gebruik gemaakt werd van de keuken welke aan het schoolvertrek grensde en welke bij de woning van meester Mulder hoorde.

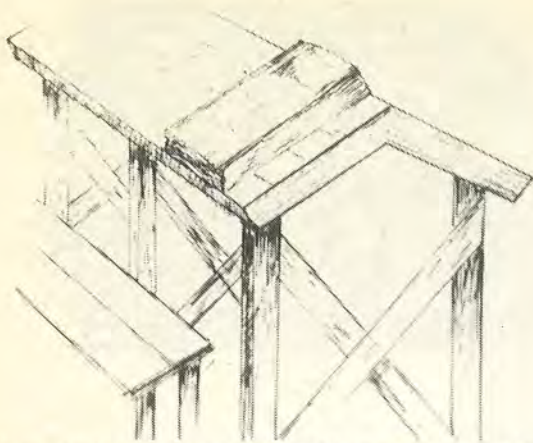
De kinderen kwamen in 1824 uit:

Maarssen	70
Maarsseveen	36
Maarssenbroek	8
Oostwaard	6.

In 1826 waren die aantallen:

Maarssen	97
Maarsseveen	47
Maarssenbroek	10
Oostwaard	6.

Stel je voor hoe al die kinderen bij regenachtig weer met hun natte kleertjes in zo'n schoolvertrek opeengepakt zaten. Eén broei-nest voor kinderziekten. Over sanitair en

Dank zij de aanhoudende kritiek van de arts Dr S. S. Coronel op het schoolmeubilair van de vorige eeuw, kwam er in 1879 een nieuw type schoolbank. Dr Coronel meende dat de scheve ruggen, de hoge schouders en de bijziende ogen van vele kinderen te wijten waren aan het gebruik van slecht schoolmeubilair (de enkele en dubbele schrijftafels met de lage banken).

kapstokken wordt niet gesproken. Wel over de schoolmeubelen!

De "school" beschikte over 5 dubbele schrijftafels. De grootste schrijftafel was 3.80 m lang en de kleinste 1.40 m. De andere drie respectievelijk: 3.30 m, 2.70 m en 2 meter. We rekenden uit, dat er met deze schrijftafels (zie tekening) voor plusminus 66 kinderen een plaatsje was aan een schrijftafel. De overige kinderen zaten waarschijnlijk op losse banken, ofschoon die bij het meubilair niet genoemd worden, òf op de grond! Er waren twee leerborden, hoog 1 el en breed 7 palmen en een zangbord, hoog 8 palmen en breed 1 el en 2 palmen. De borden waren eigendom van de onderwijzers, te weten het hoofd Johannes Lucas Mulder, die in januari 1825 assistentie kreeg van Mattheus Doesburg, de ondermeester, met de titel van adjunct en een tractement van f 100 's jaars. Het was niet alleen de schoolopziener die bezwaar maakte tegen deze ongehoord ongezonde huisvesting. Ook in Maarssen begreep met dat er in zo'n situatie van het onderwijs niets terecht kon komen. In het jaarverslag van 1822 van de gemeente Maarssen durfde men nog schrijven: "Er zijn ook goede schoolvertrekken aanwezig". Toen namelijk kregen 40 kinderen van Rooms-katholieke ouders elders in Maarssen ook nog les. Er waren dus toen twee schoolvertrekken. Als hun onderwijzer echter overlijdt komen deze kinderen ook naar de Kerkweg en dan wordt de toestand precair. In het jaarverslag over 1823 luidt het dan heel diplomatiek: "Het onderwijs, zoverre daartoe gelegenheid bestaat, is doelmatig". Maar verder geeft men toe dat het schoolvertrek te klein is en dat de schoolopziener heeft geëist, dat verandering in het plaatsen van

banken nodig is.

Een half jaar later verzoekt men de eigenaar van de school, de Nederlandse Hervormde Kerk, het schoolvertrek te vergroten òf af te staan aan de gemeente. De onderhandelingen verlopen stroef. Men stelt voor het lokaal te verbreden door de keuken van de onderwijzer weg te breken, of door een vertrek terzijde van de school te bouwen op het bleekveld. Deze plannen worden niet verwezenlijkt, de Hervormde Kerk werkt niet mee en de gemeente koopt voor een nieuwe dorpsschool een huis in de Breedstraat (zie jaargang 4, no. 1, pag. 3).

De dorpsschool werd niet door alle Maarsse kinderen bezocht. Zo was er voor welgestelde ouders een mogelijkheid om hun kinderen huisonderwijs te laten geven. Op 10 oktober 1823 schrijft de burgemeester aan de heer Prat, instituteur te Wijk bij Duurstede, dat deze zich metterwoon in Maarssen kan vestigen als huisonderwijzer in de Franse taal. De burgervader meent dat het algemeen belang van Maarssen vordert, dat er in de Franse taal onderwijs gegeven wordt, om "de voornaamste burgers, welke niet allen in staat zijn hunne zonen op kostscholen te doen", alsnog gelegenheid te geven hun zonen "een gevorderde educatie" te bezorgen.

Merkwaardig dat er niet over dochters wordt gesproken? Ach, het is meer dan 150 jaar geleden. Trouwens ook voor de dochters was er huisonderwijs, want uit een brief van 14 februari 1825 blijkt, dat de huisvrouw van de huisonderwijzer Prat onderwijs geeft in vrouwelijke handwerken. De heer Prat had hoger gemikt. Het was

Ook dit nieuwe type schoolbank heeft op de duur geen genade kunnen vinden bij medici en pedagogen en is verhuisd naar het schoolmuseum.

zijn bedoeling in Maarssen een kostschool te beginnen, hij noemde zich niet voor niets instituteur.

De burgemeester had, toen Prat met dit voorstel in 1823 kwam, erop gewezen, dat daarvoor toestemming nodig was van de schoolcommissie en schoolopziener. In hetzelfde schrijven houdt hij de toekomstige huisonderwijzer voor, dat enige jaren terug de Maarssense kostschoolhouder Schouwenburg zijn school had moeten sluiten wegens gebrek aan leerlingen.

In 1825 is die mening van de burgemeester veranderd. Hij schrijft dan aan de schoolopziener dat de Heer Hermanus Broedelet, woonachtig in Utrecht, toestemming vraagt om in Maarssen een kostschool te stichten en hij herinnert de schoolopziener aan de vorige kostschool met de woorden: "in de hoop dat weder eenmaal deze gemeente als voor enige jaren door een beroemd kostschool zal uitmunten". Die verandering houdt waarschijnlijk verband met de slechte toestand van de dorpschool.

De heer Broedelet, in een ander schrijven

aangeduid met jongeling, krijgt op 18 juli 1825 toestemming om zijn kostschool te beginnen. Hij doet dat waarschijnlijk in Nieuw Vechtevoort op de Breedstraat. Het huis, nu apotheek, was toen eigendom van Henricus Stroband, commissaris van politie te Harlingen. Waarschijnlijk heeft Broedelet het huis of een gedeelte daarvan gehuurd. Eén van zijn opvolgers, de heer Peters, kocht als kostschoolhouder Nieuw Vechtevoort in april 1855.

In 1827 bedraagt het aantal leerlingen (allen jongens) 22, vijf jongens van 5 tot 8 jaar, veertien van 8 tot 12 jaar en drie ouder dan 12 jaar. Pas in 1828, als het aantal leerlingen is opgelopen tot 25 is de school van Broedelet een echte kostschool, omdat met ingang van 1 augustus 1828 er zeven leerlingen zijn, die als kostleerling (intern) waren ingeschreven. De overige leerlingen woonden in Maarssen.

Dick Dekker.

Nogmaals het Brievenboek 1818-1827 van de gemeente Maarssen

Toen we in het vorige nummer van ons periodiek over "die goeie ouwe tijd" van 1818-1827 schreven, hebben we bewust enige brieven achtergehouden, brieven die qua stijl en inhoud extra aandacht verdienen. Daarom zullen we die brieven nu uitvoerig citeren of navertellen. Ook met deze brieven leren we dat gedragingen en gevoelens

van de mensen van 1979 weinig verschillen van die van 1825, hoe sterk veranderd de omstandigheden ook mogen zijn. We hebben op vele terreinen vooruitgang geboekt, zo zijn de levenskansen voor velen in onze streken verbeterd, maar hoogmoed, laster en vrees voor het onbekende zijn gebleven.

Rumoer op de Diependaalsedijk
Op 20 april 1824 's avonds om 8 uur bevindt zich op de Diependaalsedijk een groot aantal ingezetenen. Volgens onze reconstructie hebben de mensen zich verzameld voor één van de - in plusminus 1960 onbewoonbaar verklaarde - kleine huisjes, die een tiental jaren geleden werden afgebroken voor de bouw van de Christelijke Gereformeerde Kerk. Ze willen koopman Salomon Mozes Polak met geweld uit zijn woning halen en hem doden, althans volgens de Schout. Wat had de woede opgewekt van die verzamelde mensen, die, volgens de Schout, "hoofdzakelijk tot de geringe klasse behoorden?" Op 15 april, het wel 5 dagen eerder, op Witte Donderdag, was Salomon om twee uur 's middags met een wit kleed en blauwe sjaap en een slaapmuts op een lange stok in de hand, naar buiten gekomen en had uitgeroepen: "Ik word gezonden van Herodes naar Pilatus, wie zal mij troosten." Volgens het proces-verbaal had Salomon zich ook op een der Paasdagen van 1823 schuldig gemaakt aan zo'n verkleedpartij. Het lijkt ons erg onverstandig van Salomon Polak, hij had moeten begrijpen - en dat geldt ook nu nog - dat als je tot een minderheid behoort, je erg voorzichtig moet zijn. De Schout meende dat Polak's handelwijze diende tot spot van het Christendom en dat de verzamelde menigte zich "grotelijks" beledigd voelde. We zetten hierbij wel enige vraagtekens. Waarom vijf dagen wachten met de woedeuitbarsting? Moest men daarmee wachten tot na tweede Paasdag? De Schout pakt een en ander ferm aan. Hij schrijft:

"terstond zijn door mij alle mogelijke middelen beraamd dit oproer te stillen door de rustende schutterij tot assistentie te roepen, dewelke met hunne Officieren, vele andere beschaafde ingezetenen en ik met geweld het bijeen verzamelde volk hebben uiteengedreven, den jood in hechtenis genomen als ook een der grondleggers van het oproer en dezelfde hedenmorgen vroeg aan de Heer Officier bij de Rechtbank te Utrecht overgegeven". Het huis van Salomon Mozes Polak werd bekogeld "door stenen als anderszins de ramen aan stukken gesmeten doch verder niet beschadigd".

De Schout heeft het huis door een detachement lanciers laten beschermen tot 2 uur 's nachts, toen was de rust weergekeerd. Salomon Mozes Polak komt zelf uiteraard niet aan het woord. Misschien kon hij zich verdedigen met de opmerking dat hij niemand wou kwetsen, maar dat hij op zijn manier

het Pascha wou vieren; misschien heeft hij in zijn verweer verwezen naar Lucas 23 : 7-11, of naar de Passiespelen van Oberammergau, die sinds 1632 om de tien jaar gehouden worden.

De Schout demonstreert in zijn brieven de grote afstand tussen schrijftaal en gesproken taal als hij met vaderlijke zorg probeert het leed van de moeder van Willem Zwaan te verzachten. Willem is als kanonnier gelegerd in Bergen op Zoom. Moeder wil haar zoon zien en de Schout (burgemeester) v. l. Vliet, schrijft voor haar een brief aan de commanderende officier; hij heeft daar slechts één zin voor nodig, maar dan wel een heel lange:

Maarssen 10 juli 1824

Aanhoudende heeft mij de moeder van zekere Willem Zwaan (althier woonachtig en als kanonnier der 2e klasse onder Uwe Edele Gestrenge Compagnie dienende) gesmeeft, door het moederlijke hart haar door ongeduld vervoerd en haren dagelijkschen noodwendigen arbeid tot levensonderhoud, hoofdzakelijk door haren opklimmenden ouderdom haar geenszins de krachten doet vermeerderen echter wel het tegendeel doet ondervinden en dientengevolge haar te meer doet reikhalzen Uwe Edel Gestrenge te solliciteren (= verzoeken) zoals ik thans de vrijheid neme te doen dat Uwe Edel Gestrenge gemelden haren zoon welke zij vorstelijk betrouwt, thans onder dienst evenals in deszelfs burgerlijke betrekkingen het hart wel geplaats heeft en uit dien hoofde er de goedkeuring zijner superieuren ongetwijfeld zal verwerven, voor enige dagen verlof wilt verlenen daarvoor zeker de verrukking van vreugde in de uitoefening zijner kinderlijke verplichtingen bij hem zoverre zal gaan dat hij bij zijne terugkomst zijn verzuim met alle vermaak en verdubbelde ijver schadeloos zal stellen.

De Schout van Maarssen
(get.) F. van der Vliet.

Het antwoord op dit smeekschrift vonden we niet terug in het brievenboek, maar laten we hopen dat de Wel Edel Gestrenge Commandant, ontroerd door de retoriek van de burgemeester aan Willem Zwaan enige dagen verlof heeft gegeven.

Zo maar een brief over het Pastoriehuis, een brandende kaars en een bengel.

Maarssen den 23 april 1824

(Aan den Gouverneur)

Ik heb de eer U Excellentie te informeren dat er jongstleden nacht naar gissing ten één uren bij de weleerwaarde Heer J. Brave, Predikant der Hervormde gemeente alhier geweldige braak aan een schuifraam van een kamer in het pastoriehuis heeft plaatsgehad. Echter geene diefstal is gepleegd uit hoofde mejuffrouw Lina Hermina Brave, zuster van gemelde Heer Brave, bij zijn Weleerwaarde gelogeerd, door het geweld is ontwaakt, eene brandende kaars opnam en terstond door de kamer liep naar de slaapkamer van hare schoonzuster, mej. Jannetje Enten, huisvrouw van gemelde Heer Brave, welke terstond aan eenen bengel (klepel in een klok) zich op het huis bevindende, trok en op dat ogenblik tot hulp kreeg twee ambachtslieden met de namen: Nicolaas Blommestijn en Jan Stigtenaar aan het kerkhof alhier woonachtig (deze huizen staan er gerestaureerd - nóg). Zij hebben met meergenoemde Jannetje Enten een en ander geexamineerd, echter niets verder ontdekt.

We hebben het al zo dikwijls gehoord, de sociale voorzieningen waren slecht in de vorige eeuw. Kiezen we uit de vele voorbeelden het lot van mejuffrouw Adriana K., die zich ten einde raad heeft vervoegd bij de schout van Maarssen, F. van der Vliet. Adriana was werkzaam geweest als dienstbode in Maarssen. Zij krijgt een verzwering aan haar arm en verblijft daardoor vier maanden in het Binnengasthuis te Amsterdam. Op 26 oktober 1824 verlaat ze het ziekenhuis maar dan is ze helaas door een stijve hand niet meer in staat aan de slag te komen. Zij wendt zich tot de diaconie der Gereformeerde Gemeente te Vreeland, haar geboorteplaats. De diaconie kan haar niet helpen.

De Maarssense Schout maakt hierover een rapport, dat hij stuurt naar de Gouverneur en schrijft o. a. :

".... de gehele winter is zij dus alhier zwerfende geweest en kan bij niemand huisvesting bekomen. Ik heb dientengevolge allernoodzakelijke geoordeeld Uwe Excellentie hieromtrent te informeren en ten vriendelijkste te verzoeken Diaconen der Gereformeerde Gemeente te Vreeland aan te schrijven de ongelukkige tenminste in zoverre onderstand te verschaffen, dat zij in dit barre seizoen niet onder de blote Hemel behoeft te verblijven (Maarssen,

3 februari 1825)".

Deze brief geeft aanleiding tot een uitvoerige correspondentie tussen de Gouverneur, de Schout van Vreeland en de Schout van Maarssen. Het blijkt dat de Diaconie niet verplicht kon worden tot steunverlening. De gemeente Vreeland of de gemeente Maarssen moet Adriana helpen. Maar de Schout van Vreeland heeft, volgens een brief van 8 maart geschreven door de Schout van Maarssen, "Adriana K. zonder enig medelijden afgewezen en gezegd dat zij zich van het Dorp moest verwijderen".

Beide schouten leggen de wet (van 28 nov. 1818 Staatsblad no. 40) zo uit dat Adriana K. geen aanspraak kan maken op ondersteuning, d. w. z. Vreeland zegt dat Maarssen moet ondersteunen en Maarssen beweert dat Vreeland moet ondersteunen. Een dienstbode is geen huisszittende, zij heeft geen domicilie. Vreeland zegt: Adriana is langer dan vier jaar geleden uit ons dorp vertrokken en Maarssen zegt dat Vreeland als geboorteplaats moet helpen. Arme dienstboden! Arme Adriana! Op 18 mei was voor haar nog niets geregeld en we hebben in het brievenboek niets meer over haar vernomen.

Zwervend? Wel hebben we nog vele andere trieste voorbeelden gevonden van behoeftigen, die van het kastje naar de muur gestuurd werden, of van Pontius naar Pilatus en dat betekent ook van Herodes naar Pilatus (zie eerder in dit artikel).

Zo komen we weer vanzelf op de Diependaalsedijk, waar de moeder van Salomon, de weduwe Polak, zelfs nog anderhalf jaar na de Witte Donderdag van 1824, grote hinder ondervindt van vandalen. Op 5 december 1825 worden haar ruiten weer eens ingeslagen. De Schout van Maarssen, die sinds augustus 1825 zijn brieven ondertekent met Burgemeester schrijft dat alle kwaad bevestigd wordt in de tapperij van Jan Hageman, het café op de hoek van de Jodenkerksteeg. Daar houden, volgens de burgemeester, de straatschenders zich op met drinken en spelen. Het café ligt juist tegenover de woning van weduwe Polak. De burgemeester kwan weinig ondernemen tegen de tapper Hageman, want het café ligt in Maarsseveen en niet in Maarssen. Vooral de gebroeders Barend en Jan M. zijn berucht. Als Jan M. na een gevangenisstraf van 6 weken in december weer vrij komt, vraagt de burgemeester aan de Procureur Crimineel of het niet mogelijk is Jan vast te houden tot na Nieuwjaarsdag omdat het gebruiken van sterke dranken rond de jaarwisseling "aanleiding geeft tot twisten en ongeregelheden".

Dick Dekker.

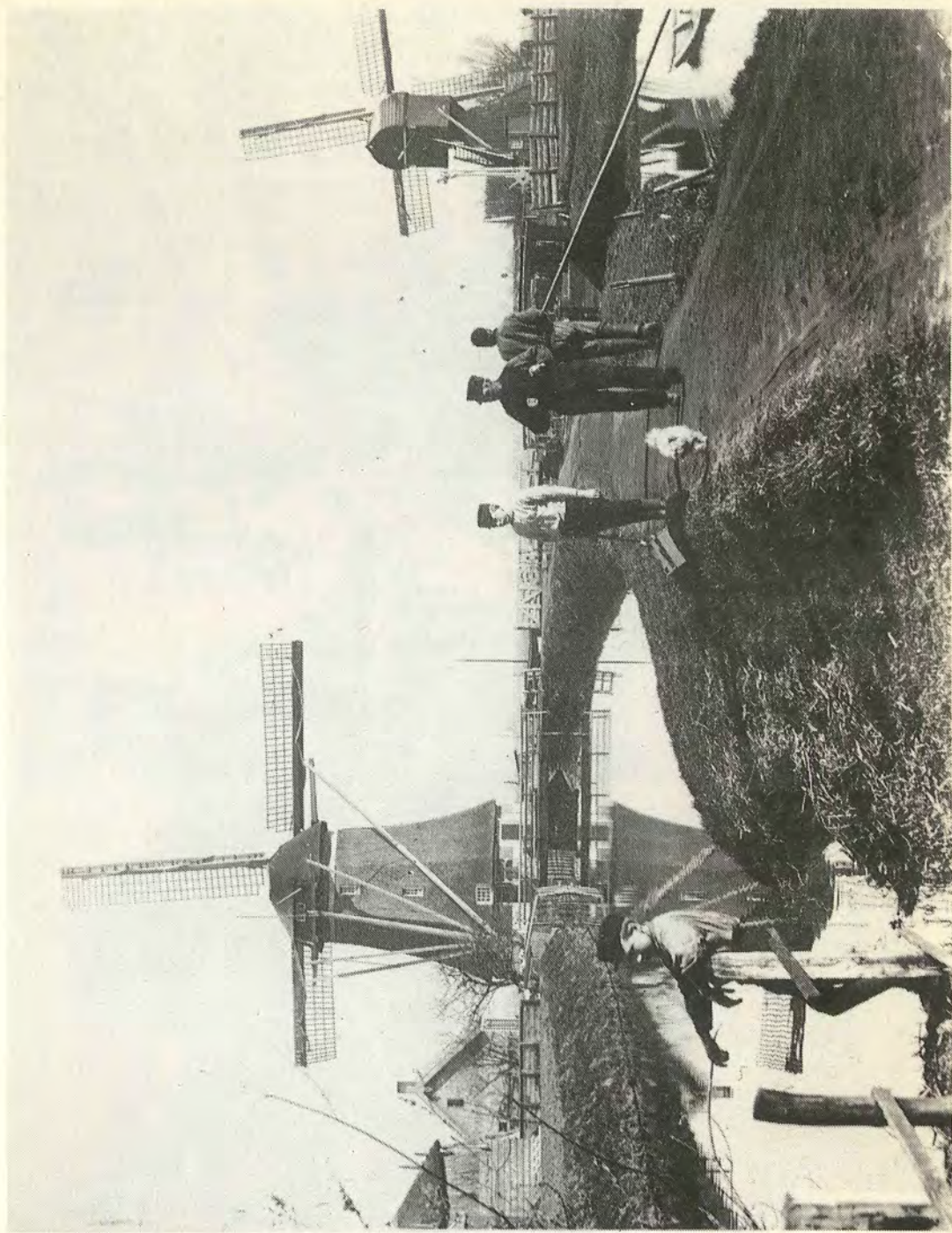
Er zijn aanwijzingen voldoende om vast te stellen dat de winkel op deze foto zich bevindt in de Breedstraat, hoek Raadhuisstraat. Nauwkeuriger gezegd, de foto geeft de grens aan tussen Parkweg en Breedstraat.

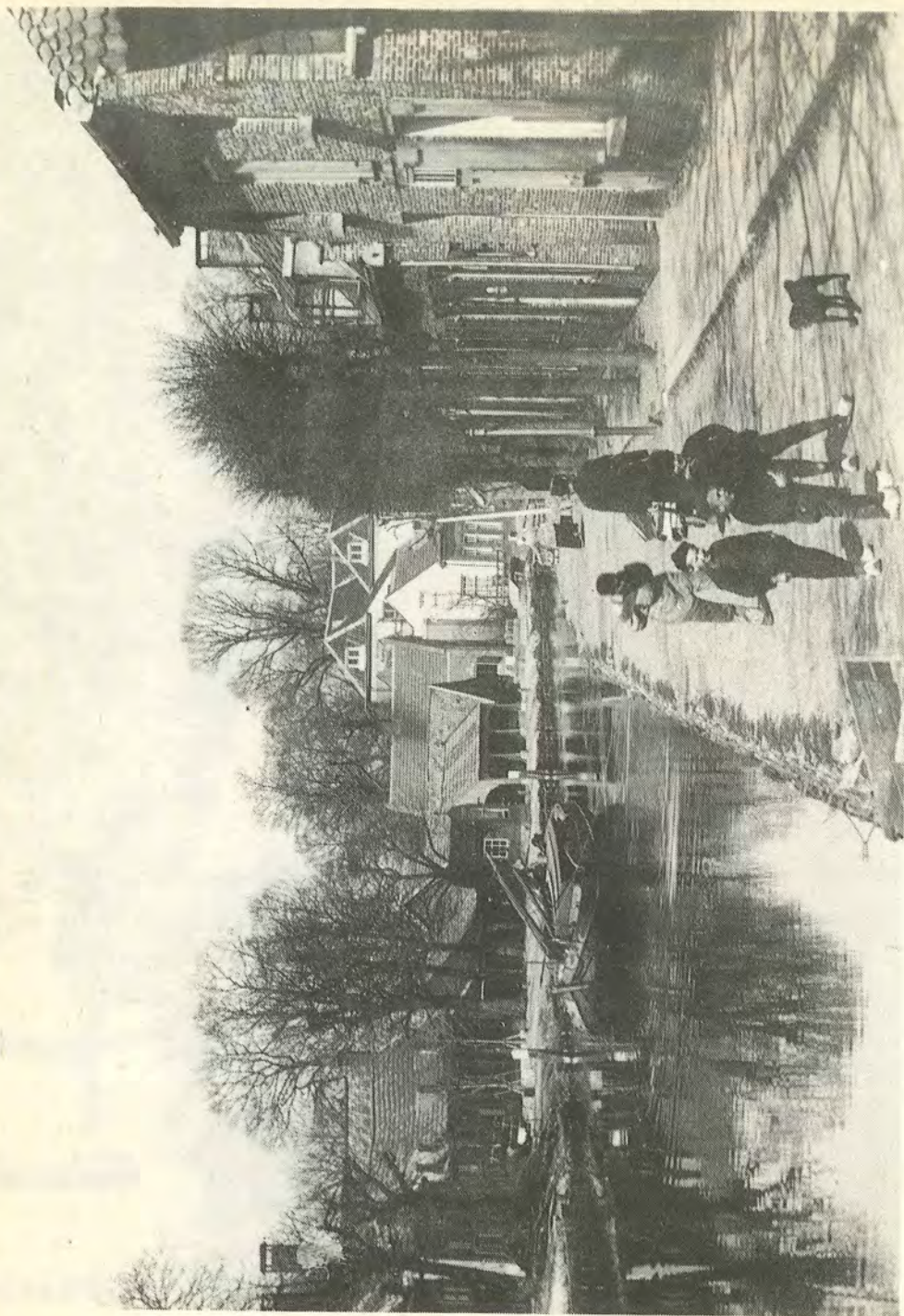
De rijwielhandel van Boeijenga, Parkweg 1 was vroeger de kruidenierszaak van Jan v. d. Broek. Op deze foto is de winkel nog maar enige jaren oud. De huizen in de Parkweg werden in + 1906 gebouwd, de foto is waarschijnlijk van 1912. Zoals toen gebruikelijk bedienden de bakkers en kruideniers zich van een hondentrek-wagen. Het tweewielig wagentje heeft korte disselbomen en een klein gareel. Het witte drinkpannetje tegen de voorkant van het wagentje wijst op een goede verzorging van de hond en neemt enige wrevel weg als we bedenken, dat het dier lange tijden in het gareel moest lopen. Van de Broek, rechts op de foto, had zijn klanten o. a. op de Oude Dijk en in de Herenweg. Zijn hond kreeg veel gelegenheid tot rusten, want Van de Broek hielp de klanten die niet konden schrijven met het invullen van belastingpapieren en andere correspondentie.

Links zien we een gedeelte van het huis van metselaar Pos. Zijn huis werd later bewoond door deurwaarder V. d. Wijngaard(en). Nu staat daar de showroom van garage Mastenbroek.

De forse paal waar de man met de strooien hoed tegen leunt detoneert enigszins, gelet op het kleine hekje. Waarschijnlijk is de paal een restant van de eens zo imposante toegangspoort van Huis ter Meer.

D. D.

Bij de foto's van Jacob Olie

Dank zij de speurzin van ons lid de heer L. Heus, die overal materiaal verzameld heeft over oude rijtuigen, die hij op schitterende wijze restaureert, kwam de Kring in het bezit van een aantal zeer oude foto's.

Om meerdere redenen zijn deze foto's, waarvan wij nu een tweetal publiceren, curieus te noemen, al zou het alleen al zijn vanwege de zeer nauwkeurige datering welke erbij gegeven kan worden.

De maker van deze foto's is Jacob Olie (1834-1905), die beroemd is geworden door de haarscherpe foto's, die hij maakte in zijn woonplaats Amsterdam.

Olie is afkomstig uit een familie van zeelieden, maar ging zelf een heel andere kant op. Van zijn dertiende af volgde hij tekenlessen bij een architect en ging daarna als timmerman werken in de bouw om zich ook praktisch te vormen. 's Winters studeerde hij verder en werd uiteindelijk onderwijzer en later directeur van de eerste ambachtschool in Nederland. Omstreeks 1860 begon Olie te fotograferen met een zelf gemaakt toestel. De techniek maakte het toen onmogelijk om ver van huis te fotograferen, doordat er met zg. natte platen werd gewerkt, moest de donkere kamer immers zeer dichtbij zijn. Toen omstreeks 1879 de droge gelatine platen kwamen, werd de actieradius van de fotograaf veel groter en zo bezocht Jacob Olie ook de omgeving van Maarssen. De bijgaande foto's werden gemaakt op 27 maart 1894.

Het wonderlijke is, dat de opname van de molens vandaag de dag nog precies zo gemaakt kan worden, hoewel er juist op die plek enorme veranderingen in het landschap plaatsvinden door de aanleg van de Noordelijke Randweg.

De tweede foto werd gemaakt in Zuylen aan de Vecht, zoals Olie het noemde. Wij zeggen nu Oud Zuilen en dachten dat daar niet zo veel veranderd was. Als we echter op de plaats gaan staan waar de foto werd gemaakt, met onze rug naar de brug en kijkend in de richting Maarssen, zien we dat bijna alles is veranderd.

Hans Sagel.

De foto's zijn afkomstig uit de Historische Topografische Atlas Gemeente Archiefdienst, Amsterdam.

De Vereniging van archivarissen in Nederland zal op 18 en 19 oktober a. s. in het Jaarbeursgebouw te Utrecht een congres houden met als thema: dienstverlening, de relatie tussen archiefdienst en gebruiker. Belangstellenden kunnen een aanmeldingsformulier verkrijgen bij Mevrouw A. M. E. H. Leuring, Lekstraat 39, 's-Gravenhage (tel. 070-856753).

De Brandweer in 1823

Volgens een schrijven van 1 februari 1823 gericht aan de gouverneur van de provincie Utrecht, beschikte het dorp Maarssen over de volgende brandblusmiddelen:

- 1 brandspuit (zuig- en perspomp met een lederen en een linnen slang)
- 60 pekkransen (volgens Van Dale: pekkrans = een van brandbare stoffen vervaardigde en met pek en hars bestreken krans, bij vreugdebedrijven tot verlichting dienende)
- 6 flambouwen (ook tot verlichting dienende)
- 24 lederen brandemmers bij de spuit
- 4 brandlantaarns met hoorn
- 4 brandladders
- 4 brandhaken.

De brandspuit werd zo "dikwerf" als nodig geoordeeld, geïnspecteerd in aanwezigheid van het gemeentebestuur.

Alle brandblusmiddelen bevonden zich in goede staat, behalve de brandladders en de haken, die in geen jaren gebruikt waren. Ook het afdak waaronder de brandladders

bewaard werden, was aan reparatie toe. Het gemeentebestuur hoopt dat de post op onvoorziene uitgaven voor die reparatie, goedgekeurd wordt door de gouverneur.

Brandtonnen waren niet aanwezig in de gemeente, omdat men overal in het dorp voldoende water tot zijn beschikking had. Wel was bepaald, dat voor ieder huis of in ieder geval voor twee naast elkaar gelegen huizen 's winters een flinke bijt in de Vecht werd opengehouden.

De brandspuit werd bediend door 1 brandmeester, twee assistenten en 21 spuitgasten. Nadrukkelijk wordt vermeld dat het brandweerpersoneel samengesteld was uit ambachtslieden, die aangesteld en bezoldigd werden door de gemeente. Hoe hoog die bezoldiging was, wordt niet aangegeven. Wel weten we dat de gemeente Maarsseveen in 1810 haar brandmeester bezoldigde met f 12 's jaars, de assistenten met f 8 en de spuitgasten met f 3 per jaar.

D. D.

DE KLEINE BOOMGAARD

waarschijnlijk gebouwd + 1725, staat naast De Boomgaard, Herengracht 22 (in jrg. 5, no. 3 abusievelijk aangegeven met 17). Neo-klassieke deuromlijsting met pilasters; op de kapitelen (kopstukken) hiervan rust het hoofdgestel (de horizontale lijst). Het geheel is risalerend, dwz. springt iets naar voren, waardoor, mede door de pilasters, het verticale accent wordt benadrukt.

..... **MEER**
AUTO
VOOR
UW
GELD !

De Ford familie.

UW FORD DEALER IN DE VECHTSTREEK

Autobedrijf Roeleveld BV

Gebruikte
Wagens

MAARSSSEN - STRAATWEG 2 - 4
 TEL. 03465 - 62541

BREUKELN - STRAATWEG 109
 TEL. 03462 - 3944

Het Zwarte Schaaap - Antiquiteiten B.B.

Antiek heeft een eigen karakter. Tijdloos. Niet aan mode gebonden, chic, stijlvol. Veel mensen dwalen graag door onze zaken, waar bereikbare idealen wachten. U bent er van harte welkom.

Hollands, Frans en Engels antiek, o. a. meubelen, zilver, prenten, oude Perzische tapijten, litho's (o. a. W. van Leusden), enz.

Lexmond

Lakerveld 106
 Tel. 03474 - 1628
 (Oudeweg Vianen-Meerkerk)

Maarssen

Langegracht 48
 Tel. 03465 - 60655
 Vrijdagavond koopavond

LID VAN DE NEDERLANDSE ORDE VAN ANTIQUAIRES

VOOR AL UW TRANSPORTEN

**INTERNATIONAAL TRANSPORT-
EN LIJNDIENSTBEDRIJF**

H. van Elst & Zoon

DIEPENDAALSEDIJK 10 MAARSSEN

TEL. 03465 - 61298

TELEX 40960 ELST N.L.
